

Slåttemark

Innholdsfortegnelse

Slåttemark

Publisert 04.05.2017 av Miljødirektoratet

Slåttemarkene er ugjødsle enger som tradisjonelt ble slått for å skaffe vinterfôr til husdyrene. Svært mange arter har slåttemarkene som leveområde. I dag har både slåttemarkene og mange av artene som lever der, blitt sjeldne.

Bildet viser ei slåttemark som er i god hevd i Storlia i Leksvik kommune i Nord-Trøndelag. Foto: Sissel Rübberdt

Svisdalen i Sunndal kommune, Møre og Romsdal. Foto: Sissel Rübberdt

TILSTAND

Få slåttemarker igjen

Slåttemarker, også kalt slåtteeenger, må bli slått regelmessig, for ikke å gro igjen. Tradisjonelt har mange slåttemarker også blitt beitet av husdyra om våren og høsten. Bortsett fra litt gjødsel fra husdyr på beite, ble ikke slåttemarkene gjødslet. Lauveng er en type slåttemark med spredte lauvtrær, der lauvet blir høstet som fôr til dyrene i tillegg til at gresset blir slått. Bruk av slåttemarker har foregått i flere hundre år i Norge, og har også satt preg på kulturarven vår.

Man regner med at det i Norge var mest slåttemark i drift i siste halvdel av 1800-tallet. I mange hundre år var store arealer i Norge slåttemark, men i dag regner vi med at mesteparten av de opprinnelige slåttemarkene er borte. Naturtypen er derfor oppført som kritisk truet (CR) i Norsk rødliste for naturtyper fra 2018. I forrige rødliste, som ble utgitt i 2011, var den oppført som sterkt truet (EN). Norge har likevel mye slåttemark igjen i forhold til mange andre land i Europa.

Sjeldne og trua arter

Skjøtsel skaper bestemte forhold som gjør at mange plantearter trives godt. Flere av de sjeldne artene som lever i slåtteeeng, har vanskelig for å leve andre steder.

Så mange som 50 plantearter kan ha sitt levested på én kvadratmeter slåttemark. I tillegg til å være smakfullt dyrefôr, finnes flere av de eldste og mest velkjente medisinske og krydderplantene våre i slåtteeenge. Prestekrage, rødknapp, gulmaure, perikum, knoppurt og blåkløkke er noen av artene som lever der.

Med plantemangfoldet følger også et stort antall insekter. For eksempel finner man mange arter av humler, bier og sommerfugler i slåttemarkene. I tillegg finnes mange sjeldne sopper i denne naturtypen.

De oransje symbolene viser noen verdifulle slåttemarker i Norge. Zoom i kartet for å utforske nærmere, eller klikk på "Utforsk kart".

PÅVIRKNING

Endringer i arealbruk

Effektiviseringen av jordbruket har gjort at tradisjonell høsting av ugjødslede slåttemark nærmost har opphørt. Når skjøtselen opphører, gror slåttemarkene igjen og de fleste slåttemark går etter hvert over til skog. Plantartene som bare kan overleve på lyse og åpne områder, går dermed tapt.

Gjengroing er den viktigste årsaken til at slåttemark forsvinner, men oppdyrking, gjødsling og nedbygging fører også til tap av slåttemark. Slike påvirkninger er spesielt vanlige i lavlandet, der arealpresset er sterkest.

TILTAK

Slåttemarkene må skjøttes

I 2009 ble det gitt ut en nasjonal handlingsplan for slåttemark, lauveng og slåttemyr. Hensikten er å få eller holde i gang skjøtsel av alle de mest verdifulle områdene. I 2011 ble de mest verdifulle slåttemarkene vedtatt som utvalgt naturtype. Dette betyr at de får bedre beskyttelse mot trusler som nedbygging og oppdyrking. I dag kan man søke om tilskudd til skjøtsel av slåttemark, både gjennom miljøforvaltningens tilskuddsordning for trua naturtyper og landbrukets miljøvirkemidler. Riktig skjøtsel er viktig for å ivareta slåttemarkene og artene som lever der.

Det er kartlagt mer enn 2500 verdifulle slåttemark i hele landet. I 2016 ble det gitt tilskudd til skjøtsel av mer enn 600 slåttemark. Figuren viser at antallet slåttemark som holdes i drift har gått kraftig opp siden handlingsplanen kom.

Slåttemark

ä

Med slåttemark menes åpen eller spredt tresatt eng med vegetasjon som er betinget av tradisjonell slått, og som fortsatt bærer preg av slått. Med lauveng menes slåttemark med spredte lauvtrær som er styvet/hamlet.

Slåttemark som utvalgt naturtype er:

- slåttemark inkludert lauveng klassifisert som «svært viktig» (A-lokalitet) og «viktig» (B-lokalitet) av Miljødirektoratet
- For lauveng omfattes også forekomster klassifisert som «lokalt viktig» (C-lokalitet)

Skjøtsel av slåttemark

>

- Slåttemark trenger som oftest årlig slått. Mange av slåttemarkene kan også vår- og/eller høstbeites med lette dyr og lavt beitetrykk (lav tetthet av beitende dyr). Slåtten bør foregå på sensommeren, slik at plantene på slåttemarka får satt frø før de blir slått, og insektene får utnyttet blomstene maksimalt før de forsvinner
- Slåtteredskap bør være lette maskiner som tohjulstraktor, eller som på gamlemåten - med ljà
- Graset skal helst bakketørkes et par dager, slik at frøene fra plantene får drysse på bakken. Høyet må rakes sammen og fraktes bort. Graset kan også tørkes i hesjer – dette var vanlig tidligere
- I lauveng kan trærne lauves (styves eller stubbelauves) om sommeren eller rises på senvinteren. Lauving og rising kan gjøres omtrent hvert femte år
- Gjødsling, graving og andre skadelige inngrep må unngås

Les mer om skjøtsel i åpen slåttemark og lauveng

Utvalgte naturtyper

Enkelte naturtyper kan vedtas som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.

For å avgjøre om en naturtype skal bli utvalgt, skal det legges vekt på om naturtypen:

- Har en utvikling eller tilstand som gjør at naturtypen er truet
- Er viktig for én eller flere prioriterte arter
- Har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge
- Har internasjonale forpliktelser knyttet til seg

